

ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ВЛАДИ У ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

*І. В. Баран, к.і.н., доцент кафедри гуманітарної освіти,
Львівський національний аграрний університет*

The study of the history of Galicia during the First World War is important. In the first months of the war, the civilian population of the region found itself between the warring parties. In this article attitude of Russian occupation rule is explored toward the population of Galicia, in particular to Poles, Ukrainians, Jews and Germans, general ways of its russification are shown.

Keywords: Galicia, russification, population.

В результаті кровопролитних боїв серпня-вересня 1914 року, більшість території Східної Галичини були окупованими російськими військами, на цих територіях було створено російську військову адміністрацію, яка цілковито відображала і проводила царську імперську політику в усіх сферах, зокрема і в ставленні до населення різних національностей, які проживали на цей час в Галичині, а саме до поляків, німців та євреїв.

Готуючись до вступу у Галичину російські урядовці замислювалися над тим, яку політику тут проводити. Головними проблемами стали два питання "польське" та "українське". Польське питання могло бути частково вирішене адміністративними заходами. Натомість визнання будь-якої окремішності українців загрожувало зовнішньополітичному курсові та кризою імперської російської ідентичності.

З окупацією Галичини російські власті почали переробляти все на російський лад. Припинили роботу всі українські видавництва, зачинялися книгарні, читальні, перестали діяти культурно-освітні установи. В краї запроваджувалася жорстока цензура. Українська мова була заборонена для вживання в адміністрації, суді та взагалі по всіх громадських організаціях. Запроваджувалася російська мова, відкривалися курси по її вивченню, відкривалися російські школи та гімназії [1, л. 12].

Трагедія українського населення полягала у тому, що воно переслідувалося

як російськими військами, які наступали, російською адміністрацією, яка почала урядувати у Галичині, так і австрійськими військовими і цивільною владою, які хоча й відходили на захід, але не припиняли терору проти українців.

Ставлення властей до поляків у Галичині впливало із загальнодержавної політики щодо польського питання. Планувалось, що до складу майбутньої Польської держави повинні були увійти губернії Варшавського генерал-губернаторства і польські землі, які будуть приєднані до Росії після перемоги над Австро-Угорщиною. Восени 1914 р. російська політика в Галичині по суті поділялася на дві частини: діяння в Західній Галичині з точки зору її входження до складу майбутньої Польщі, а тим самим до Російської імперії та в Східній Галичині як території, що приєднуюватиметься до Росії.

Перший військовий губернатор Галичини С. Шереметьєв проводив пологофільську політику, відкрив польські школи, ввів у краю оголошення польською мовою, навіть в українських селах. Проте губернатор Г. Бобринський на зустрічі з польською делегацією вкінці вересня 1914 р заявив, що Східна Галичина – російська земля, і тут вводитимуться російська мова, закони і устрій, проте якщо польське населення виявить прихильне відношення до російського війська і влади, то згодом, але на теренах Західної Галичини, їм буде даровано права і свободи, які проголошувалися в Маніфесті Верховного Головнокомандувача Миколи Миколайовича. Це викликало певне пригнічення серед польських політичних кіл, поляки не сподівалися на таке, не могли собі уявити, що Східна Галичина разом зі Львовом повинна повністю відійти під російське панування. Вони вважали, що це призведе до занепаду культурного життя поляків, навіть передбачали масову еміграцію інтелігенції.[2, s. 384].

Хоча полякам було дозволено приватне шкільництво з умовою вивчення російської мови, поляк-австрофіл Т. Рутовський був росіянами призначений президентом Львова, відношення поляків до російських властей було приховано ворожим, але ніяких відкритих виступів проти окупаційної влади не було, вели вони себе досить лояльно.

Російська окупаційна влада надзвичайно обережно поставилася до земельної власності польських поміщиків у краю, включаючи й тих, які відкрито виступали проти Росії. Їм було гарантоване збереження їхньої власності, майна, арешти поляків проводилися рідко і немасово окремих польських демократів вислано вглиб Росії.

Переслідування німців, хоч вони і складали напередодні війни невелику частку населення (в Галичині - 0,9%), трохи більше на Буковині - 4,6%, тривали до останніх днів російської окупації. Галицькі німці терпіли знущання з боку російських властей тільки за те, що вони німці, а Росія воює проти Німеччини. У більших містах арештовували інтелігентів, а на провінції - сотні нещасних селян-німців, у переддень залишення Львова царськими військами до Росії вивезено голову організації "Bund der christlichen Deutshen", голову євангелістської громади та інших німецьких діячів[3, с. 511].

Так само, як німці й українці, російською окупаційною владою переслідувалися євреї, які хоч визнавалися нею за окрему націю, але без прав. На зустрічі з єврейськими представниками полковник С. Шереметьєв заявив, що не робитиме різниці між євреями і християнами, зберігатиме повну справедливість та шануватиме права мешканців. Проте від них вимагав не переховувати вояків-євреїв, не допускати пошкодження телефонного обладнання на своїх ділянках, не збиратися на вулицях і не вступати в розмови з солдатами [16, с. 29]. Рятуючись перед російським наступом, багато євреїв виїхали зі Львова до Відня. Ті, що залишилися зазнали погрому в перший же день, було взято єврейських заручників поряд з українцями і поляками.

З відступом російських військ воєнні та цивільні власті примусово виселяли населення Галичини. Верховний Головнокомандувач Микола Миколайович видав наказ про виселення євреїв вслід за відступаючим противником і взяття заручників.

Однак наступ австро-німецьких військ навесні 1915 р. змусив росіян згорнути широку програму впровадження у Східній Галичині та Буковині великодержавної політики, не дозволив перетворити їх у нові російські

губернії. Відступаючи російські війська нищили і пюндрували все на своєму шляху. Генерал-губернатор видав навіть розпорядження про знищення врожаю, щоб він не дістався австрійським військам [4, арк. 27].

Список використаних джерел та літератури:

1. Російський державний військово-історичний архів м. Москва, Російська Федерація (РДВІА),. Ф. 2068, Оп. 1.Д. 114., Л. 12.
2. Achmatowicz A. Polityka Rosji w kwestii polskiej w pierwszym roku Wielkiej Wojny 1914-1915. / A. Achmatowicz. – Warszawa: Neriton, 2003. – 404 s.
3. Історія Львова : У 3 т. / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України [ред. Ю. Бірюльов]. Т. 2: 1772 – жовтень 1918., Львів : Центр Європи, 2007, 559 с.
4. ЦДІА України у м. Львові. Ф. 146, Оп. 6, Спр. 1201, Арк. 27.